

מדינת ישראל
משרד החינוך

ראמ"ה
הרשות הארצית
למדידה והערכה בחינוך

המזכירות הפדגוגית

עברית לכיתה ז

חוברת טקסטים

טקסט ראשון

כתב: דב אלפון אייר: ניר גולן

- 1 **מ** י מכיר את הספר 'הארי פוטר'? – "מי
2 לא?" אתם ודאי עונים. אבל תלוי
3 מה הכוונה ב"להכיר". באנגליה חקרו
4 קבוצה של ילדים ובדקו אם הם מכירים את
5 כל פיתולי העלילה של הסיפור, והתברר שאלה
6 שקראו את הספר ידעו לענות על כל שאלה,
7 ואילו ילדים שצפו בסרט המבוסס על הספר,
8 נכשלו שוב ושוב.
- 9 החוקרים החליטו לערוך ניסוי נוסף. הם
10 נתנו לילדים לקרוא את הסיפור על ממלכת נרניה
11 "האריה, המכשפה וארון הבגדים", ולילדים
12 אחרים הקרינו את הסרט. שוב התברר שילדים
13 שקראו את הספר הבינו את העלילה טוב יותר
14 מילדים שצפו בסרט.

54 המצאת הדפוס אפשרה להפוך את הספר
 55 להמוני: הוא נעשה זול הרבה יותר מבעבר, וכמובן
 56 נוח יותר. אי אפשר לקרוא סיפור חרות על לוחות
 57 אבן במיטה; ספר, אפשר גם אפשר.
 58 לכן אני בטוח שאם הספר "ימות", זה יהיה
 59 רק מפני שנזכה להמצאה שתהפוך את אמצעי
 60 הקריאה לזולים יותר ולנוחים יותר. אולי זה יהיה
 61 באינטרנט, אולי בטלפון הסלולרי, אולי על גבי
 62 צג מדהים של ספר אלקטרוני משוכלל.

© ניר גולן

63 ובעצם, זה לא חשוב. ילדים הרי ימשיכו
 64 לקרוא את ה"אודיסיאה" ואת התנ"ך, את "פיטר
 65 פן" ואת "שר הטבעות", את "הנסיך הקטן" ואת
 66 סיפורי ממלכת נרניה בכל צורה שבה יהיה להם
 67 נוח. לא חייבים לפחד מהעתיד – הארי פוטר
 68 מפחיד גם ככה.

15 קריאת ספרים עוזרת לפתח את הדמיון ועוזרת
 16 לחשוב על מקומות אחרים ועל מצבים לא מוכרים.
 17 הנה מחקר המדגים זאת: ב-1982 פרסם פרופסור
 18 וולטר אונג את מחקרו המקיף על בני שבט החיים
 19 בפינה נידחת של ברית המועצות לשעבר ואשר
 20 אינם יודעים קרוא וכתוב. החוקר חד להם חידה:
 21 "בצפון הרחוק, בחבלי ארץ שבהם יש שלג, כל
 22 הדובים הם לבנים. אזור נובֶאִיה-זְמֶלְה הוא
 23 בצפון הרחוק, ויש שם שלג. מה צבע הדובים
 24 באזור נובאיה-זמלה?" אנשי השבט לא ידעו
 25 לענות על השאלה. הם אמרו: "אני לא יודע."
 26 "בכל אזור יש דובים קצת שונים. פה הדובים
 27 הם חומים. אני ראיתי רק דובים חומים" כלומר,
 28 אנשי השבט היו מסוגלים לענות רק על דברים
 29 שהכירו בסביבתם ולא מעבר לה.

30 קריאת ספרים חשובה לא רק להתפתחות
 31 הדמיון והחשיבה, היא גם חלק מרכזי בתרבות
 32 המערב. העם היהודי תרם לעולם את התנ"ך,
 33 הספר החשוב ביותר והמוכר ביותר שנכתב עד
 34 היום, ואנחנו רואים בו יסוד מרכזי של תרבותנו.

35 בימינו רבים מפחדים שאנשים יפסיקו
 36 לקרוא ספרים והספר ייעלם. הנבואה השחורה
 37 הזאת מכונה לפעמים "מותו הצפוי של הספר".
 38 החשש הוא שבגלל התפתחות רשת האינטרנט
 39 והתקדמות המחשבים הניידים למיניהם לא רחוק
 40 היום שבו אנשים יעדיפו לקרוא ספרים על גבי צג
 41 במקום ספרים המודפסים על נייר, ואז יפסיקו
 42 להדפיס ולמכור ספרים.

43 האם זה באמת נורא? – "ודאי!" אתם
 44 עונים. אבל אתם טועים. הספר, כחפץ, הוא חסר
 45 חשיבות. מה שהופך אותו למופלא הוא הסיפורים
 46 שבתוכו.

47 כאשר יוהן גוטנברג הדפיס את הספר הראשון
 48 ב-1455, אנשים כבר הקשיבו לסיפורים וסיפרו
 49 אותם במשך אלפי שנים. תיבת נוח, שמשון ודלילה,
 50 משפט שלמה ועצת אחיתופל – כל הסיפורים
 51 הנפלאים הללו עברו מפה לאוזן ונכתבו ביד על
 52 גבי מגילות או בספרים עבי כרס ונקראו שוב ושוב
 53 (ועוד לפני כן הם נחרתו באבן או בלוחות חומר).

© מתוך "עיניים", כתב עת מיוחד לילדים, מקבוצת
 "הארץ", טבת תשס"ז, ינואר 2007, גיליון מספר 77
 עמ' 32-33

טקסט שני

לפענח את הצופן החברתי מאת: גלית בן-צדוק

34	הצופן החברתי שונה ממקום למקום, ומה	1	מה הייתם אומרים אילו האדם שאתם
35	שמקובל בחברה אחת, לאו דווקא מקובל	2	סועדים בחברתו היה משמיע קולות
36	בחברה אחרת. הוא אף עשוי להשתנות עם	3	רמיס בזמן שהוא לוגם מהמרק ומגהק
37	הזמן, לפי רוח התקופה. לעתים הצופן	4	מדי פעם במהלך הארוחה? סביר
38	החברתי שלנו שונה כל כך מזה של האדם	5	להניח שהייתם חושבים שהוא אדם גס
39	העומד מולנו, עד כי קשה להאמין שאנו	6	רוח. ביפן, לעומת זאת, התנהגויות אלה
40	חיים על אותו כוכב לכת...	7	מקובלות ואף רצויות, משום שהן
41	למשל, כאשר אנו מברכים לשלום אדם	8	מעידות על הנאה ושביעות רצון
42	חשוב, אנו נוהגים ללחוץ את ידו. לחיצת יד	9	מהארוחה.
43	מסמנת אצלנו תחושת כבוד וקרבה. ביפן,	10	לכל חברה יש "צופן חברתי" משלה. הצופן
44	לעומת זאת, ברכת שלום לא תתבטא	11	החברתי הוא כל אותם ערכים, אמונות
45	בלחיצת יד, משום	12	וכללי התנהגות המקובלים באותה חברה.
46	שזו נחשבת חדירה	13	צופן זה מנחה אותנו כיצד עלינו להתנהג
47	לפרטיותו של האָחֵר.	14	בחיי היום-יום, ובאמצעותו אנו שופטים
48	במקום זאת היפנים	15	את המציאות ומבחינים בין טוב לרע, בין
49	קדים זה לזה. ככל	16	מותר לאסור ובין צודק ללא צודק. הצופן
50	שמעמדו של האדם גבוה יותר, כך הקידה	17	החברתי גם מגדיר את הזהות שלנו כחלק
51	אליו תהיה עמוקה יותר.	18	מהקבוצה שאליה אנו משתייכים. כלומר,
52	גם דרך הפנייה היא שונה. אם נרצה לשאול	19	לנו ולחברי הקבוצה יש מאפיינים דומים,
53	את האדם העומד מולנו מה דעתו בנושא	20	והם שונים מאלה של קבוצות אחרות.
54	מסוים, נעשה זאת באופן ישיר, לדוגמה:	21	נשאלת השאלה: כיצד אנו רוכשים את
55	"רפי, מה אתה חושב?" היפנים, לעומת	22	הצופן החברתי שלנו? הרי אין ברשותנו
56	זאת, ישאלו אותו אדם את השאלה הזאת	23	"ספר כללי התנהגות חברתיים" שאותו
57	באופן עקיף, בציון שמו או תפקידו,	24	אפשר לקרוא ולשנן כדי ללמוד כיצד יש
58	לדוגמה: "מה מר לוי חושב?"	25	להתנהג בחיי היום-יום. התשובה היא
59	כשמישהו מאתנו מדבר על עצמו, הוא	26	שכבר מגיל צעיר מאוד אנו לומדים את רִזִי
60	משתמש במילה "אני". אין למילה זו	27	הצופן בשתי דרכים עיקריות: האחת היא
61	תחליף בשפת היום-יום שלנו ("אנוכי" היא	28	באמצעות חיקוי. אנו מקשיבים למבוגרים
62	תחליף בשפה מליצית). ביפנית, לעומת	29	ומתבוננים בהתנהגויות שלהם, וכך אנו
63	זאת, יש דרכים רבות ושונות להגיד "אני",	30	רוכשים את ההתנהגויות האלה בעצמנו.
64	והן תלויות במעמד החברתי של האנשים	31	הדרך האחרת היא באמצעות חינוך.
65	המדברים ביניהם ובמינם. כך, למשל,	32	ההורים או המורים שלנו מסבירים לנו
66	אישה צעירה המשוחחת עם חברתה	33	כיצד עלינו להתנהג.
67	תשתמש במילה אָטָאֶשִי (atashi) ואילו		

© קידה - ברכת שלום ביפן

104 היום, בעידן התקשורת והאינטרנט, שבו
 105 המידע עובר בקלות ממקום למקום,
 106 מרחקים וגבולות משפיעים פחות בכל
 107 תחומי החיים, ואנו נעשים יותר ויותר
 108 "דומים" זה לזה מבחינות רבות. באמצעות
 109 רשת האינטרנט אנשים משתפים זה את זה
 110 בידע, בדעות וברעיונות. כך אנו יכולים
 111 להציץ ל"ספרים" השונים של הכללים
 112 החברתיים הבלתי-כתובים הקיימים
 113 בעולם, ואף להיות מושפעים מהם. סרטון
 114 המועלה, למשל, באתר האינטרנט
 115 "יוטיוב" (אתר המאפשר לכל אחד לפרסם
 116 סרטים ברשת האינטרנט), יכול להשפיע על
 117 מיליוני צופים בכל רחבי הגלובוס, ללא
 118 קשר למקום מגוריהם, למינם או לגילם.
 119 בגלל השיתופיות הזאת אנשים עשויים
 120 להתלבש באופן דומה, לאכול את אותם
 121 סוגי מאכלים ואף לתקשר זה עם זה
 122 באמצעות סמלים מוכרים (למשל, ☺).

123 האם היטשטשות הגבולות היא דבר חיובי?
 124 יש הטוענים שאם בני האדם יוותרו על
 125 הצופן החברתי שלהם וינהגו בדרך דומה,
 126 יתחיל עידן של שוויון ושל שלום. לא יהיו
 127 הבדלים מהותיים בין בני האדם, ועל כן לא
 128 תהיינה מלחמות. המתנגדים לכך טוענים
 129 שהרצון לאחידות מְבַטֵּא חוסר סובלנות
 130 ל"אֲחֵר", ושכל קבוצה תורמת בייחודיות
 131 שלה לטובת הכלל.

132 ואתם? אילו הטילו עליכם לכתוב ספר
 133 כללי התנהגות חברתיים, האם הייתם
 134 מנסחים צופן אחד ויחיד עבור העולם כולו,
 135 או שהייתם מאפשרים לכל חברה לשמור
 136 על הצופן החברתי שלה?

הטקסט מבוסס על רעיון מתוך כתבה מאת עדנה שמש,
 בכתב העת "עיניים", גיליון מס' 119, עמ' 46-47

¹ © Istockphoto.com/btrenkel
² © Istockphoto.com/james steidi

68 בשיחה עם המורה היא תשתמש במילה
 69 וְטָאשִׁי (watashi); בחור צעיר המשוחרח עם
 70 חברו ישתמש במילה אוֹרֵה (ore), ואילו
 71 בשיחה עם המורה שלו הוא ישתמש במילה
 72 בוקו (boku). כל המילים האלה אומרות
 73 אותו דבר ("אני") רק קצת אחרת.

74 מנהגי השולחן אף הם עשויים להיות
 75 שונים לחלוטין ממקום למקום. ניקח,
 76 לדוגמה, את אופן האכילה של מאכל פשוט
 77 למדיי – אורז. אנו אוכלים אורז בסכין
 78 ובמזלג או בכף, ואילו בסין וביפן נהוג
 79 לאכול אורז במקלות אכילה. את המקלות
 80 אוחזים ביד ימין ואת קערת האורז
 81 מקרבים אל הפה כדי למנוע לכלוך.
 82 השארת אורז בצלחת, ואפילו גרגרים
 83 מעטים, נחשבת חוסר כבוד למאמץ
 84 שהושקע בגידול האורז או חוסר הכרת
 85 תודה למארח! בארצות אחרות, כמו הודו
 86 ופרס, נהוג לאכול את האורז בידיים (מה
 87 אימא שלכם הייתה אומרת על זה?).
 88 בהודו מקפידים לאכול ביד ימין בלבד,
 89 מפני שיד שמאל משמשת לפעולות ניקוי
 90 שונות, ולכן היא נחשבת טמאה.

91 גם הלבוש הוא חלק מהצופן החברתי.
 92 למשל, בעבר הרחוק גברים נהגו ללבוש
 93 שמלות, אם כי שונות מהשמלות של
 94 הנשים, ואילו היום גברים
 95 לובשים בעיקר מכנסיים. עם
 96 זאת בתרבויות מסוימות
 97 אפשר לחזות היום בגברים
 98 הלבושים בחצאיות. הדוגמה
 99 המוכרת ביותר היא ה"קילט"
 100 הסקוטי – חצאית משובצת
 101 בגובה הברך שהגברים
 102 הסקוטים נוהגים ללבוש
 103 באירועים חגיגיים מסורתיים.

© "קילט" –
 לבוש סקוטי מסורתי